

Po kratkem uvodu, kjer je orisan geografski položaj Male Azije, je prikazana neolitska kultura, predvsem kultura Çatal Hüyük in Hacilarja. Izkopavanja obeh najdišč so povzročila pravo revolucijo v maloazijski arheologiji in odkrila, da je v 7. in 6. tis. pr. n. e. v Anatoliji cvetela kultura, ki v ničemer ne zaostaja za mezopotamskimi. Zidne slikarije, arhitektura, plastika, keramika, orodje in orožje, vse kaže, da je kulturni razvoj tu dosegel visoko raven. Po mnenju J. Mellaarta, ki je izkopaval obe najdišči, že lahko govorimo o razčlenjeni družbeni ureditvi. Ta kultura traja od ca. 6500 do 5600 pr. n. e.

Po kratkem zastoju na koncu neolitika in v halkolitiku (bakreni dobi) se kultura in civilizacija znova razcveteta v bronasti dobi. Uporaba kovin je v Anatoliji dala velike možnosti za razvoj. Dežela je bogata z rudami (železo, srebro, baker, kositer) in mezopotamski trgovci so z velikimi karavanami potovali v Anatolijo po dragoceno kovino, ki je v Mezopotamiji ni bilo. Zgodovinski teksti nam poročajo, da je Sargon Akadski (2340—2284) prišel na pomoč trgovcem, Naramsin (2260—2223) pa se je bojeval z zvezo maloazijskih vladarjev. V tekstih iz Marija, mesta ob srednjem Evfratu, beremo o trgovini z Malo Azijo. Vsa poročila pa so več ali manj prebliski v temi.

Jasnejšo sliko o Mali Aziji dobimo šele v dobi, ko so asirski trgovci organizirali mrežo trgovskih postojank s središčem v Kanišu (danes Kültepe, blizu mesta Kayseri). Nekaj tisoč klinopisnih tablic iz arhivov asirskih trgovcev nam podaja sliko o trgovini, o odnosu trgovcev do domačega prebivalstva, o deležu domačih vladarjev v trgovini, o ekonomiki dežele. Kolonije asirskih trgovcev so propadle v katastrofi, ki je v 18. stol. zajela osrednjo Anatolijo in ki označuje prihod Hetitov.

Večina knjige (str. 59—182) je posvečena Hetitom. Avtorja kratko orišeta prvi vzpon hetitske države v obdobju Stare države (18.—16. stol.), mračno obdobje Srednje države (16.—15. stol.), polno spletk in čas propada hetitske moči, ter obdobje Nove države oziroma obdobje Imperija (14.—15. stol.), ko postane dežela Hatti velesila, enakopravna egipčanski, babilonski in asirski državi.

Naslednja poglavja podajajo sicer zgoščeno, vendar jasno sliko o politični, pravni in ekonomski ureditvi hetitske države, posebno poglavje je posvečeno ustroju hetitske vojske. V poglavju o hetitskem verstvu avtorja poudarjata močan vpliv huritskega in predhetitskega verstva in menita, da se od prvotnega verstva, kot so ga Hetiti prinesli ob priselitvi, razen imen ni ohranilo takorekoč ničesar. Prikaz kulture Hetitov zaključuje poglavje o pisavi in literaturi, kolikor nam je znana iz tekstov, izkopanih v hetitski prestolnici Hattuši (danes Bogazköy, 120 km vzhodno od Ankare).

Posebno poglavje obravnava dežele, ki niso sodile v hetitsko državo in jih hetitski teksti omenjajo v zvezi z vojnimi pohodi ali pa diplomatskimi zapleti. Najzanimivejša med njimi je gotovo Ahhijawa, ki so jo mnogi povezovali z Ahajo, Ahajci, trojansko vojno in iskali v imenih tamkajšnjih vladarjev imena, ki so nam znana iz Iliade. Dve poglavji (str. 185—231) govorita o malih hetitskih državicah, ki so se ohranile v Mali Aziji in severni Siriji kot ostanek nekdanj mogočnega imperija. Okoli l. 1200 namreč vderejo v Malo Azijo t. im. »pomorski narodi«, opustošijo še Sirijo in šele na meji Egipta jih je zaustavil faraon Ramses III. V 8. stol. si hetitske državnice podvržejo Asirci, v istem stoletju se v Anatoliji izoblikujeta frigijska in lidijska država. Leta 546 Lidijo osvojijo Perzijci in leta 33 Aleksander Veliki »osvobodi« Malo Azijo.

Knjiga, namenjena širokemu krogu bralcev, je pisana tekoče, kolikor je mogoče se izogiba učeni strokovni terminologiji. Vsakdo, kdor se zanima za predgrško kulturo in zgodovino Male Azije, jo bo s pridom prebral in v njej našel napotke za nadaljnji, podrobnejši študij.

Marko Urbanija

Ekrem Akurgu, *Ancient civilizations and Ruins of Turkey from Prehistoric Times until the End of the Roman Empire*. Istanbul, Türk Tarih Kurumu Basimevi 1970, 375 str., 112 tabel, 168 ilustracij med tekstom, načrti najdišč, 2 zemljevida, 12°.

Ekrem Akurgal je profesor arheologije na univerzi v Ankari. Študiral je v Nemčiji, tam tudi doktoriral in l. 1941 postal predavatelj na ankarski univerzi, 1949 pa profesor. Vodil je izkopavanja Smirne, Sinope, Phokaia, Daskyleon, Pitane, Erythrai, Izmir. Je avtor številnih pomembnih del s področja anatolske arheologije: »Die Kunst der Hethiter«, München 1961; »Späthethitische Bildkunst«, Ankara 1949; »Orient und Okzident«, Baden-Baden 1966; »Urartäische und altiranische Kunstzentre«, Ankara 1968; našeta so le najvažnejša.

Avtor sam pravi, da je »knjiga napisana za tiste, ki jih zanima arheologija, prav tako pa tudi za specialiste«. Za obe vrsti publike je težko pisati. Akurgalu se je to odlično posrečilo. Knjiga je razdeljena v dva dela. Prvi del (str. 3—36) podaja kratek arheološki in zgodovinski pregled anatolskih kultur od 7. tisočletja pr. n. e. do konca rimskega imperija. V drugem delu (str. 37—351) pa opisuje poglavitna najdišča. Le-ta so razvrščena tako, da prične z opisom na zahodu in gre proti vzhodu. Prvo je Byzantium, za njim Cyzicus, potem Troja, Neandria, Assos, Pergamon, itd. do Arsameje in Nemrud Daga na meji Mezopotamije. Ta sistem ima to prednost, da vodi popotnika prek vse Turčije, od skrajnega zahoda do Mezopotamije in to pomanjkljivost, da je zelo nepregleden za tistega, ki bi rad hitro informacijo o nekem najdišču. Temu pomaga abecedni indeks najdišč na začetku knjige z označenimi stranmi.

Vsako najdišče je obdelano po določenem sistemu: geografski položaj, kratka zgodovina, zgodovina raziskav najdišča, opis najdišča (stavbe, obzidje, epigrafski spomeniki, itd.). Pri večjih najdiščih ima na karti vrtano tudi pot, po kateri naj gredo turisti, da bi videli čimveč zanimivega. Vsakemu najdišču je dodana vsaj topografska skica, večjim več skic, rekonstrukcij posameznih stavb, reliefov, templjev, itd.

Na koncu (str. 353—355) je dodan kratek slovar strokovnih izrazov. Izčrpna bibliografija obsega splošna dela za posamezna obdobja, poleg tega pa še najvažnejša dela za vsako v tekstu omenjeno najdišče.

Marko Urbanija

Josip Lučić, Prošlost dubrovačke Astoreje (Župe, Šumeta, Rijeke, Zatona, Gruža i okolice grada do 1366). Matica Hrvatska — ogranak Dubrovnik, pos. izdanje knj. 7, Dubrovnik 1970, str. 126.

Raziskovalci dubrovniške preteklosti so v zadnjih letih posvečali predvsem pozornost raznim vprašanjem ekonomske zgodovine. Zanimala jih je trgovina z zaledjem, obrtna in manufakturna produkcija, pomorska trgovina in razvoj ladjedelništva, cene na dubrovniškem tržišču in podobno. V mnogo manjši meri je njihovo pozornost pritegnil razvoj dubrovniškega teritorija, toponimika, agrarni odnosi. Dobili smo nekatere odlične sinteze o srednjeveški dubrovniški ekonomiki in posebej o trgovini, pogrešali pa smo načrtne, sistematične raziskave posameznih področij dubrovniškega teritorija. Takšne mikroštudije bi lahko dale odgovor na mnoga nerešena vprašanja. Pri takšnih raziskavah seveda ne gre le za proučevanje arhivskega gradiva ampak tudi za terensko delo. V precejšnji meri se je Josip Lučić pri svojem delu poslužil te poti. Pri svojih raziskavah preteklosti Astoreje je pritegnil nekatere moderne zgodovinske metode (poslužil se je rezultatov toponomastike, lingvistike, arheologije in terenskega proučevanja) in tako prišel do nekaterih novih odkritij v nastanku in razvoju Dubrovnik v prvih stoletjih obstoja ter postavil nekatere nove teze.

Predmet Lučićevih raziskav je torej prvotni kopni teritorij Dubrovnik, ki ga poznamo pod imenom Astoreja. To področje je segalo na vsako stran Dubrovnik okrog 10 km ter so mu pripadale naslednje enote: Župa, Šumet, Rijeka, Zaton Gruž in okolica mesta ter nekaj časa Cavtat. Beseda Astoreja pomeni kopno; včasih so se uporabljali tudi nazivi »terra firma«, »hereditas« in »djedina«. Avtor povezuje antično in srednjeveško zgodovino tega področja, da dobi kontinuiteto v zgodovinskem razvoju. Posebno pozornost posveti vprašanjem kdaj in kako je Astoreja postala sestavni del Dubrovnik, kdo so bili zemljiški posestniki, kakšni so bili agrarni odnosi, katere panoge gospodarstva